

PARTEA A III-A

Recursuri în interesul legii

Decizii pronunțate de Secțiunile Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție în anul 2009

81. Decizia nr. IV(4) din 19 ianuarie 2009 cu privire la investirea cu formulă executorie a biletului la ordin, cambiei și cecului

C. proc. civ., art. 374¹
Legea nr. 58/1934, art. 61
Legea nr. 59/1934, art. 53

Dispozițiile art. 374¹ C. proc. civ., raportate la art. 61 din Legea nr. 58/1934, cu modificările și completările ulterioare, și, respectiv, la art. 53 din Legea nr. 59/1934, cu modificările și completările ulterioare, se interpretează în sensul că biletul la ordin, cambia și cecul se investesc cu formulă executorie pentru a fi puse în executare.

(M. Of. nr. 381 din 4 iunie 2009)

Secțiunile Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, în conformitate cu dispozițiile art. 25 lit. a) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, s-au întrunit la data de 13 octombrie 2008 pentru a examina recursul în interesul legii, declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, în legătură cu interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 374¹ C. proc. civ., astfel cum au fost introduse prin Legea nr. 459/2006, raportate la prevederile art. 61 din Legea nr. 58/1934 asupra cambiei și biletului la ordin, cu modificările și completările ulterioare, și ale art. 53 din Legea nr. 59/1934 asupra cecului, cu modificările și completările ulterioare, referitor la investirea cu formulă executorie a cambiei, biletului la ordin și cecului.

Secțiile Unite au fost constituite cu respectarea dispozițiilor art. 34 din Legea nr. 304/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare, fiind prezenți 88 de judecători din totalul de 117 aflați în funcție.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a fost reprezentat de procurorul Antoaneta Florea.

Reprezentanta procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a susținut recursul în interesul legii, punând concluzii pentru admiterea acestuia, în sensul că, având caracter de titluri executorii potrivit legii, cambia, biletul la ordin și cecul nu trebuie investite cu formulă executorie pentru a fi puse în executare.

În vederea deliberării, a fost amânată pronunțarea la 10 noiembrie 2008 și apoi la 19 ianuarie 2009.

SECȚIILE UNITE,

Deliberând asupra recursului în interesul legii, constată următoarele:

În practica instanțelor judecătorești s-a constatat că nu există un punct de vedere unitar în legătură cu interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 374¹ C. proc. civ., raportate la prevederile art. 61 din Legea nr. 58/1934 asupra cambiei și biletului la ordin, cu modificările și completările ulterioare, și ale art. 53 din Legea nr. 59/1934 asupra cecului, cu modificările și completările ulterioare, referitor la investirea cu formulă executorie a cambiei, biletului la ordin și cecului.

Astfel, unele instanțe au considerat că nu este necesară investirea cu formulă executorie a cambiei, biletului la ordin și cecului, cu motivarea că art. 374¹ C. proc. civ. prevede, în mod expres, că „înscrisurile cărora legea le recunoaște caracterul de titlu executoriu sunt puse în executare fără investirea cu formulă executorie”.

Alte instanțe, dimpotrivă, s-au pronunțat în sensul că, pentru a fi puse în executare, aceste instrumente de plată, chiar dacă legea le recunoaște caracterul de titluri executorii, trebuie investite cu formula executorie prevăzută de art. 269 alin. (1) C. proc. civ.

În motivarea acestei soluții s-a reținut că punerea în executare a titlurilor comerciale de valoare din categoria cărora fac parte cambia, biletul la ordin și cecul este reglementată de norme speciale care, prin derogare de la prevederile art. 374¹ C. proc. civ., impun investirea acestora cu formulă executorie.

Aceste din urmă instanțe au interpretat și aplicat corect dispozițiile legii.

Problema de drept care se cere a fi soluționată prin recursul în interesul legii vizează interpretarea dispozițiilor sus-menționate, în sensul aplicabilității sau neaplicabilității dispozițiilor art. 374¹ C. proc. civ., cambiei, biletului la ordin și cecului, care au valoare de titlu executoriu pentru capital și accesorii, conform art. 61 alin. (1) din Legea nr. 58/1934, cu modificările și completările ulterioare, respectiv art. 53 alin. (1) din Legea nr. 59/1934, cu modificările și completările ulterioare, și pune în discuție raportul dintre norma generală și norma specială în domeniul executării cambiale.

În conformitate cu prevederile art. 374¹ C. proc. civ., „înscrisurile cărora legea le recunoaște caracterul de titlu executoriu sunt puse în executare fără învestirea cu formulă executorie”.

Potrivit art. 61 alin. (1) din Legea nr. 58/1934, cu modificările și completările ulterioare, „cambia are valoare de titlu executoriu pentru capital și accesorii stabilite conform art. 53, 54 și 57”, iar prin alin. (3) al aceluiași articol se atribuie judecătoriei competența pentru a investi cambia cu formulă executorie.

Prin art. 106 alin. (1) din aceeași lege se stipulează că „sunt aplicabile biletului la ordin, în măsura în care nu sunt incompatibile cu natura acestui titlu dispozițiunile relative la cambie”.

În ceea ce privește cecul, în art. 53 alin. (1) din Legea nr. 59/1934, cu modificările și completările ulterioare, se arată că acesta „are valoare de titlu executoriu pentru capital și accesorii stabilite potrivit art. 48 și 49”, iar potrivit alin. (3) al aceluiași articol „competență pentru a investi cecul cu formulă executorie este judecătoria”.

Dreptul cambial a constituit un sistem propriu, solemn și formal, atât pentru formarea cambiei, biletului la ordin sau cecului, cât și în ceea ce privește realizarea creanței cambiale, iar autonomia sa este manifestă atât în sfera lui de aplicare, cât și în prioritatea și exclusivitatea incidenței sale față de dreptul comun, în speță Codul de procedură civilă.

Normele legale relative la realizarea drepturilor cambiale constituie un regim de o rigoare desăvârșită.

Regimul special, derogatoriu de reglementare a procedurii executoriale cambiale este justificat și de calitatea cambiei, biletului la ordin și cecului de a fi instrumente de plată cu monedă scripturală, calificare ce impune un regim juridic de mare rigorozitate.

Măsurile procedurale de judecată și de executare luate de legiuitor pentru asigurarea îndeplinirii obligațiilor comerciale sunt mult mai stricte în dreptul cambial, pentru a duce mai rapid și mai sigur la realizarea drepturilor izvorând din titlu.

Titlurile de credit la ordin (cambia, biletul la ordin și cecul), prin specificitatea lor, au amplificat caracteristica de încorporare a dreptului în titlu, astfel încât titlul formează o unitate cu însuși dreptul încorporat, fiind supuse, ca atare, unor forme și reguli speciale, simple și operative, de constituire, circulație și valorificare, iar forța lor executorie este un element substanțial, nu procesual, fiind de esența acestor titluri, cum sunt și celelalte elemente necesare constituirii lor.

Procedura de executare cambială, instituită prin legile nr. 58/1934, cu modificările și completările ulterioare, și nr. 59/1934, cu modificările și completările ulterioare, impunea condiția prealabilă a investiției cu formulă executorie a cambiei, biletului la ordin sau cecului, păstrată și de reglementările actualmente aplicabile.

Legiuitorul a considerat utilă investirea cambiei, biletului la ordin sau cecului cu formulă executorie, deși aceste înscrisuri cambiale au valoare de titluri executorii, pentru a se da posibilitatea judecătorului să examineze îndeplinirea condițiilor formale de validitate a acestora.

Numai prin investirea cu formulă executorie, cambia, biletul la ordin și cecul devin efectiv titluri executorii pentru suma înscrisă pe ele și pentru accesoriile determinate conform dispozițiilor legale ce au fost menționate.

Așadar, deși legea recunoaște valoare de titlu executoriu respectivelor instrumente de plată, punerea lor în executare este condiționată de aplicarea formulei executorii.

A considera altfel înseamnă a nesocoti voința legiuitorului care, în cuprinsul aceluiași text (art. 61 din Legea nr. 58/1934, cu modificările și completările ulterioare, art. 53 din Legea nr. 59/1934, cu modificările și completările ulterioare), stabilește valoarea de titlu executoriu a cambiei, biletului la ordin, respectiv a cecului, dar, totodată, se referă și la cerința investiției cu formulă executorie a acestor titluri de credit de către instanța competentă.

Rezultă că investirea cu formulă executorie a cambiei, a biletului la ordin sau a cecului, formând obiectul de reglementare a unor norme speciale, nu poate fi supusă reglementării cuprinse în norma generală, reprezentată de art. 374¹ C. proc. civ., întrucât este o etapă în cadrul procedurii execuționale cambiale, care trebuie privită ca un tot unitar, nefiind posibil ca această etapă să fie supusă regulilor de drept comun,

iar restul etapelor acestei proceduri să se realizeze conform reglementărilor speciale cuprinse în menționatele legi.

Caracterul exclusivist, derogatoriu și special al dreptului cambial față de dreptul comun, în speță art. 374¹ C. proc. civ., impune aplicarea principiului *specialia generalibus derogant*, având în vedere că prioritatea incidenței dreptului cambial este strict condiționată de îndeplinirea unor formalități specifice pentru valorificarea titlurilor de credit și că executarea cambială constituie un sistem executor unitar, propriu dreptului cambial, între condițiile și formalitățile acesteia figurând și învestirea cu formulă executorie în instanță.

În consecință, în temeiul dispozițiilor art. 25 lit. a) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și ale art. 329 alin. (2) și (3) C. proc. civ., a fost admis recursul în interesul legii și s-a stabilit că dispozițiile art. 374¹ C. proc. civ., raportate la art. 61 din Legea nr. 58/1934, cu modificările și completările ulterioare, și, respectiv, la art. 53 din Legea nr. 59/1934, cu modificările și completările ulterioare, se interpretează în sensul că, deși au caracter de titluri executorii potrivit legii, biletul la ordin, cambia și cecul se învestesc cu formulă executorie pentru a fi puse în executare.

PENTRU ACESTE MOTIVE

În numele legii

DECID:

Admit recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și stabilesc:

Dispozițiile art. 374¹ C. proc. civ., raportate la art. 61 din Legea nr. 58/1934, cu modificările și completările ulterioare, și, respectiv, la art. 53 din Legea nr. 59/1934, cu modificările și completările ulterioare, se interpretează în sensul că biletul la ordin, cambia și cecul se învestesc cu formulă executorie pentru a fi puse în executare.

Obligatorie, potrivit art. 329 alin. (3) C. proc. civ.

Pronunțată în ședință publică, astăzi, 19 ianuarie 2009.

82. Decizia nr. XXXI(31) din 16 noiembrie 2009 privind caracterul de titlu executoriu al contractelor de asistență juridică

C. proc. civ., art. 374¹
Legea nr. 51/1995, republicată¹⁾,
art. 30 alin. (3) teza I și teza a II-a

În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 30 alin. (3) teza I din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, republicată, se stabilește că au caracter de titlu executoriu și contractele de asistență juridică încheiate anterior intrării în vigoare a Legii nr. 255/2004 privind modificarea și completarea Legii nr. 51/1995.

În interpretarea și aplicarea unitară a prevederilor art. 30 alin. (3) teza a II-a din Legea nr. 51/1995, republicată, raportat la art. 374¹ C. proc. civ., se stabilește că, deși contractele de asistență juridică au caracter de titlu executoriu conferit prin lege, pot fi puse în executare silită numai dacă au fost investite cu formulă executorie.

(M. Of. nr. 111 din 18 februarie 2010)

Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite, în conformitate cu dispozițiile art. 25 lit. a) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, s-a întrunit pentru a examina recursul în interesul legii, declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, privind caracterul de titlu executoriu al contractelor de asistență juridică încheiate înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 255/2004 privind modificarea și completarea Legii nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat (republicată), precum și interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 30 alin. (3) teza a II-a din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, republicată, modificate prin Legea nr. 255/2004, coroborate cu dispozițiile art. 374¹ C. proc. civ., cu referire la necesitatea investirii cu formulă executorie a contractelor de asistență juridică.

Secțiile Unite au fost constituite cu respectarea dispozițiilor art. 34 din Legea nr. 304/2004, republicată, fiind prezenți 69 de judecători din 105 aflați în funcție.

¹⁾ M. Of. nr. 113 din 6 martie 2001.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a fost reprezentat de procuror Antoaneta Florea, procuror șef al Biroului de reprezentare din cadrul Secției judiciare, Serviciul judiciar civil.

Reprezentanta procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a susținut recursul în interesul legii, punând concluzii pentru admiterea acestuia, în sensul de a se stabili că au caracter de titlu executoriu și contractele de asistență juridică încheiate anterior intrării în vigoare a prevederilor Legii nr. 255/2004 și că, pentru a putea fi puse în executare, contractele de asistență juridică au nevoie de învestire cu formulă executorie.

SECȚIILE UNITE,

Deliberând asupra recursului în interesul legii, constată următoarele:

În practica instanțelor de judecată nu există un punct de vedere unitar în legătură cu caracterul de titlu executoriu al contractelor de asistență juridică încheiate înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 255/2004 privind modificarea și completarea Legii nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, precum și cu interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 30 alin. (3) teza a II-a din Legea nr. 51/1995, republicată, astfel cum au fost modificate și completate prin Legea nr. 255/2004, coroborate cu dispozițiile art. 374¹ C. proc. civ., cu referire la necesitatea învestirii cu formulă executorie a contractelor de asistență juridică.

Cu privire la primul aspect, unele instanțe au considerat că au caracter de titlu executoriu numai contractele de asistență juridică încheiate după data intrării în vigoare a Legii nr. 255/2004, potrivit principiului *tempus regit actum*, o soluție contrară ducând la încălcarea principiului neretroactivității legii civile consacrat de art. 1 C. civ. și de art. 15 alin. (2) din Constituție.

Alte instanțe, dimpotrivă, ținând seama de principiul aplicării imediate a legii noi, au considerat că au calitatea de titlu executoriu și contractele încheiate anterior intrării în vigoare a Legii nr. 255/2004, în condițiile în care actele și faptele juridice privitoare la executarea silită sunt ulterioare edictării acestui act normativ.

În legătură cu cel de-al doilea aspect, unele instanțe au respins ca lipsită de interes sau inadmisibilă cererea de investire cu formulă executorie a contractelor de asistență juridică.

În argumentarea soluției s-a reținut, în esență, că, după intrarea în vigoare a art. 374¹ C. proc. civ., titlul executoriu reprezentat de contractul de asistență juridică poate fi pus în executare silită prin cerere adresată executorului judecătoresc, fără a mai fi necesară parcurgerea procedurii judiciare necontencioase de investire cu formulă executorie.

Alte instanțe, însă, au soluționat pe fond cererea de investire cu formulă executorie a contractului de asistență juridică, reținând că, prin Legea nr. 51/1995, republicată, nu i se recunoaște acestui tip de contract caracterul executoriu, ci doar natura de înscris care constituie titlu executoriu și care poate fi pus în executare numai după investirea lui cu formulă executorie.

S-a apreciat, astfel, că punerea în executare a contractelor de asistență juridică este reglementată de norma specială prevăzută de art. 30 alin. (3) din Legea nr. 51/1995, republicată, care impune investirea acestora cu formulă executorie, prin derogare de la prevederile art. 374¹ C. proc. civ.

În ceea ce privește prima problemă în discuție, instanțele care au reținut că au caracter de titlu executoriu și contractele de asistență juridică încheiate anterior intrării în vigoare a Legii nr. 255/2004 au interpretat și aplicat corect dispozițiile legii.

Potrivit art. 30 alin. (3) teza I din Legea nr. 51/1995, republicată, astfel cum a fost modificat și completat prin Legea nr. 255/2004, „contractul de asistență juridică, legal încheiat, este titlu executoriu”.

Acest text de lege, prin care se stabilește caracterul de titlu executoriu al unui asemenea contract, constituie, în mod evident, o normă procedurală ce privește executarea silită, fiind menită să îi asigure celeritatea.

Dobândirea valorii de titlu executoriu, ce are loc exclusiv prin voința legiuitorului, nu vizează raportul juridic de drept material existent între părți, căci nu modifică în niciun fel convenția părților sau vreunul dintre efectele generate de aceasta.

De asemenea, nu sunt afectate cu nimic condițiile de formare și de validitate a contractului, astfel că nici din această perspectivă nu se poate susține că dispoziția legală examinată ar aparține dreptului material, și nu celui procedural.

Normele de procedură propriu-zise, cărora le sunt asimilate și normele de executare silită, fie că sunt cuprinse în Codul de procedură civilă, fie în legi speciale, se supun principiului aplicării imediate, cu respectarea regulii *tempus regit actum*.

De aceea, în materie de executare silită, este incidentă norma în vigoare la data realizării executării, inclusiv cu privire la constituirea titlului, ca primă etapă în declanșarea procedurii execuționale și indiferent dacă nașterea creanței a avut loc anterior.

Așa cum s-a arătat, dispozițiile art. 30 alin. (3) teza I din Legea nr. 51/1995, republicată, astfel cum au fost modificate și completate prin Legea nr. 255/2004, se situează în materia normelor procedurale de executare silită.

Întrucât legiuitorul nu distinge în raport cu momentul la care s-a încheiat contractul de asistență juridică, se impune a se aprecia că au caracter executoriu și contractele ce au fost încheiate anterior intrării în vigoare a dispozițiilor modificatoare conținute de Legea nr. 255/2004.

Prin aceasta nu are loc o nesocotire a principiului neretroactivității legii, înscris în art. 15 alin. (2) din Constituție și art. 1 C. civ., deoarece legea nouă nu vine să modifice raporturile juridice dintre părți, ci doar recunoaște contractului o calitate superioară, exclusiv în vederea unei eventuale executări silite.

Altfel spus, prin aplicarea imediată a noii norme de procedură nu sunt surprinse părțile, acestora nefiindu-le impuse condiții sau efecte pe care nu le-au avut în vedere la data perfectării contractului.

Cu privire la cea de-a doua problemă în discuție, instanțele care au apreciat că este necesară învestirea cu formulă executorie a contractelor de asistență juridică au interpretat și aplicat corect dispozițiile legii.

Problema de drept care se cere a fi soluționată, în acest caz, vizează interpretarea dispozițiilor art. 30 alin. (3) teza a II-a din Legea nr. 51/1995, republicată, astfel cum au fost modificate și completate prin art. 1 pct. 28 din Legea nr. 255/2004, în sensul aplicabilității sau neaplicabilității dispozițiilor art. 374¹ C. proc. civ. contractelor de asistență juridică pentru care s-a statuat că sunt titluri executorii, punându-se în discuție raportul dintre norma generală și norma specială.

Astfel, art. 374¹ C. proc. civ. prevede că „înscrisurile cărora legea le recunoaște caracterul de titlu executoriu sunt puse în executare fără învestirea cu formulă executorie”.

Totodată, potrivit art. 30 alin. (3) teza a II-a din Legea nr. 51/1995, republicată, astfel cum a fost modificat și completat prin Legea nr. 255/2004, „învestirea cu formulă executorie este de competența judecătoreii în a cărei rază teritorială se află sediul profesional al avocatului”.

Rezultă că, pentru a fi pus în executare silită, contractul de asistență juridică trebuie să fie investit cu formulă executorie, câtă vreme este stabilită instanța competentă în acest scop.

Prevederile art. 30 alin. (3) din Legea nr. 51/1995 se impun în virtutea raportului dintre norma generală și norma specială, potrivit principiului *specialia generalibus derogant*.

Altfel spus, ori de câte ori pentru o anumită materie există o reglementare specială, aceasta se aplică în locul reglementării generale.

Norma specială se va aplica în mod prioritar față de cea cu caracter general ori de câte ori se găsește în fața unui caz care intră în prevederile sale, chiar dacă norma generală este mai nouă, deoarece aceasta din urmă nu poate, fără o dispoziție expresă a legiuitorului, să afecteze norma specială.

Așadar, deși potrivit legii contractul de asistență juridică este titlu executoriu, punerea sa în executare este condiționată de investirea cu formulă executorie în instanță.

În consecință, în temeiul dispozițiilor art. 25 lit. a) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și ale art. 329 alin. (2) și (3) C. proc. civ., urmează a se admite recursul în interesul legii în sensul că, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 30 alin. (3) teza I din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, republicată, astfel cum au fost modificate și completate prin Legea nr. 255/2004, se stabilește că au caracter de titlu executoriu și contractele de asistență juridică încheiate anterior intrării în vigoare a Legii nr. 255/2004.

De asemenea, în interpretarea și aplicarea unitară a prevederilor art. 30 alin. (3) teza a II-a din Legea nr. 51/1995, republicată, astfel cum au fost modificate și completate prin Legea nr. 255/2004 raportat la prevederile art. 374¹ C. proc. civ., se stabilește că deși contractele de asistență juridică au caracter de titlu executoriu conferit prin lege, pot fi puse în executare silită numai dacă au fost investite cu formulă executorie.

PENTRU ACESTE MOTIVE

în numele legii

DECID:

Admit recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 30 alin. (3) teza I din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, republicată, se stabilește că au caracter de titlu executoriu și contractele de asistență juridică încheiate anterior intrării în vigoare a Legii nr. 255/2004 privind modificarea și completarea Legii nr. 51/1995.

În interpretarea și aplicarea unitară a prevederilor art. 30 alin. (3) teza a II-a din Legea nr. 51/1995, republicată, raportat la art. 374¹ C. proc. civ., se stabilește că deși contractele de asistență juridică au caracter de titlu executoriu conferit prin lege, pot fi puse în executare silită numai dacă au fost investite cu formulă executorie.

Obligatorie, potrivit art. 329 alin. (3) C. proc. civ.

Pronunțată în ședință publică, astăzi, 16 noiembrie 2009.